NATURALNE BEJCE

tradycyjne materiały stolarskie do barwienia drewna

Zapomniane zostały w ostatnim czasie dwie spośród naturalnych bejc stosowanych tradycyjnie w meblarstwie i stolarstwie. Chodzi tutaj o tzw. brunat kaselski i brunat Bismarcka, bejce pochodzenia roślinnego, stosowane przez meblarzy od stuleci przy barwieniu drewna na kolor orzechowy (brunat kaselski) i mahoniowy (brunat Bismarcka).

Obydwie bejce są produktami torfowymi i jak podają różne źródła występują one bez pośrednio w złożach torfowych lub obok nich. Są to barwniki wodne, bezpośrednie (stosuje się je jako roztwory wodne do bezpośredniego barwienia drewna) o dużym stopniu wnikania, równomierności i intensywności barwy. Służyły one bardzo często warsztatom meblarskim do barwienia drewna na kolor orzecha – np. bardzo popularny w w. XVII i XVIII – nadawany wyrobom z drewna dębowego, które było następnie woskowane.

Zaletą omawianych bejc jest również niepozostawianie żadnego osadu w porach drewna. Dają się one bardzo dobrze rozprowadzać zarówno pędzlem, szczotką, jak i tamponem. Po całkowitym wysuszeniu powierzchni, drewno można wykończyć praktycznie każdą techniką, w tym również szczególnie dobrze przez woskowanie – w przypadku drewna dębowego.

Wydaje się, że w pracach konserwatorskich, jak również przy rekonstrukcjach zabytkowych przedmiotów wykonanych z drewna warto powrócić do tych tradycyjnych barwników.

A teraz przedstawimy krótką charakterystykę brunatu kaselskiego i brunatu Bismarcka, zebraną na podstawie dostępnej literatury:

BRUNAT KASELSKI – naturalna bejca do drewna (syn. brąz van Dycka, ziemia kolońska), niem. – Van Dyckbraun, Kasselbraun, ang. – Von-Dyke brown, franc. – Braun de von Dyck

Charakterystyka:

Naturalny związek występujący obok złóż węgla brunatnego i torfu, o wielowiekowej tradycji stosowania w malarstwie oraz stolarstwie – jako tzw. bejca orzechowa.

W roztworze wodnym daje trwały, odporny na działanie światła brunatny barwnik, dobrze wnikający w drewno i nadający mu przyjemny, ciepły odcień.

Zastosowanie:

Od setek lat stosowany m.in. w stolarstwie (w warsztatach meblarskich, ramiarskich i pokrewnych) naturalny barwnik do barwienia drewna, odcieniem swoim przypominający kolor drewna orzechowego – bejca orzechowa.

Sposób użycia:

Stosowany jako barwnik bezpośredni, w roztworach wodnych, o stężeniu od 1 do 10% w zależności od żądanej intensywności barwy. W celu bardziej równomiernego i głębszego wnikania w powierzchnię drewna do roztworu dodaje się od 4 do 5% wody amoniakalnej o stężeniu 25%. Można go mieszać z innymi barwnikami wodnymi w celu uzyskania różnych odcieni brązu.

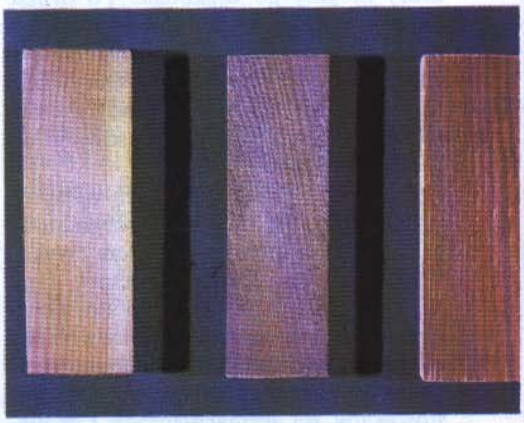

Trzy listewki sosnowe. Od lewej: drewno w kolorze naturalnym, drewno bejcowane bejcą syntetyczną – orzechową, drewno bejcowane brunatem kaselskim na orzech (kolor bejcy syntetycznej orzechowej może być oczywiście nieco inny w zależności od jej składu i producenta)

Uwagi:

Rozpuszczanie barwnika zaleca się przeprowadzać w ciepłej wodzie, a gotowy roztwór przefiltrować.

Wyciągnięte z „lamusa":

...1 l wody + 75 g potażu + 200 g bruni kaselskiej doprowadza się do wrzenia, a następnie wrzącym roztworem naciera drewno ...

(Przewodnik stolarski r. 1912)

Charakterystyka brunatu Bismarcka jest bardzo podobna do opisanego powyżej brunatu kaselskiego. Jest on jednak mniej odporny na działanie światła niż wspomniany wyżej. Rozpuszcza się zarówno w wodzie, jak i alkoholu.

Opracował p.k.